

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
pénteken és minden törvényhatósági bizottsági közgyűlést követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok és előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

Debreczen sz. kir. város polgármesterének jelentése az 1904-ik évről.

(Folytatás.)

Szólok még a hortobágyi legelőről, mely igen sokat szenvedett a szárazságtól. Mivel pedig a Hortobágy klimatikus viszonyai évről-évre keveset változnak, a legelő a legtöbb esetben éppen a legszorgosabb legeltetési időben kiszárad, ezen gazdasági bajok csakis úgy orvosolhatók, ha a Hortobágy legelője mesterséges csatornával lesz öntözve és okszerűbben kihasználva. Különben is a Hortobágy hasznosítására kiküldött nagy bizottság szorgalmasan foglalkozik a Hortobágy jogi természetének kibontásával és a hasznosítás módozatainak keresztülviteli javaslatával, mely nemcsak közigazdasági tekintetben kívánatos, de mielőbb megoldandó lesz a házipénztár érdekében is.

A Hortobágyon az 1904. év folyamán a következő jószágállomány lesz:

I. Szarvasmarha, és pedig:

tenyésztésén	számosmarha	8.631	drb.
tenyészbika	tavalyi marha	3.085	>
ökörtinó	számos ló	3.447	>
			tavalyi ló	1.023	>
harmadfű üsző	sértés	959	>
jármos ökör	számos bika	421	>
harmadfű bika	tavalyi bika	198	>
tavalyi borju	ökör	1.433	>
			juh és birka	2,4723	>

Együtt:

II Lovak:

tenyészkanca	---	drb.
két éven felüli vegyes	---	>
> > > csődör	---	>
tavalyi csikó	---	>

Együtt:

III. Sértés. --- drb.

IV. Juh és birka --- drb.

A gazdasági ügyosztály körébe vágó statisztikai kimutatásokat a számadások rovatos táblázatában teszem közzé.

A kedvezőtlen időjárás a hortobágyi legelőre is nagyon káros volt, úgy, hogy már július hóban előállott a legelőhiány. A városi tanács kénytelen volt engedélyt adni az erdőségekre való időelőtti behajtásra.

A munkaadók és munkások közt mindinkább fokozottabb számban felmerülő s az 1898. évi II. t. cz. alapján elbírálandó panaszok az I. foku hatóság, a városi tanácsnak e jogkörrel felruházott tagja által megfelelő intézkedést nyertek.

A debreczeni gazdasági egyesület lótenyésztési szakosztálya az évenként szokásos lódíjazást a nagyméltóságú

m. kir. földmivelésügyi miniszter és a városnak segélyezése mellett ez év tavaszán is a Hortobágyon tartotta meg; s a bírálathoz eredményeként örvendetesen konstatáltatott a szakszerűen kezelt városi törzsménes hasznos befolyása a lótenyésztés terén.

A gazdák személyes hitelének megszilárdítása, a gabona-uzsora, s a gabona ügyletek elleni védekezés s általában a mezőgazdasági hitelviszonyok rendezésére a Debreczeni Kereskedelmi és Iparbank kebelében még 1902-ben megalakított gazdák hitelszoportja ez évben is működött ugyan, azonban, sajnos, számbavehető eredményt elérni nem tudott; mert a gazdák részére épp oly nehéz hitelszerzési viszonyokat állított fel, mint azok részére, kik földbirtokkal nem rendelkeznek. Így azután a gazdák a különben is drága hitelt, amely még az által is meg volt nehezítve, hogy a rendezések három havi lejáráthoz voltak kötve, holott más pénzügyintézetek, különösen gazdák részére nemcsak négy, hanem hat havi lejáratot is engedélyeztek, csak igen ritkán vették igénybe.

Ez évben indult meg a mozgalom a Tiszavidéki gazdák körében arra is, hogy a gazdák érdekének megvédése és előmozdítása, a vállalkozási kedv fokozása, a hitelviszonyok fejlesztése és erősítése s általában a mezőgazdaság fellendítésére szövetkezet alakíttassék.

Felemlitendőnek tartom még, hogy a gazdatisztekéről szóló törvények értelmében megtartandó gyakorlati gazdasági szakvizsgára vonatkozólag a földmivelésügyi miniszterium azon intézkedését, mely szerint ezen vizsgálatok lefolytatására a debreczeni m. kir. állami gazdasági tanintézetet is kijelölte.

Erdőség.

A Guthon eladott magfáknak feldolgozását J. Eisler és Brüder cég teljesen bevégezte. A magfáknak selejtesebb részéből összevágott tűzifákat a nyiladékszélekre beraktározta és azok elszállítására az 1906. április 1-ig időhaladékot kapott.

A belső Guthon az összetört sarjából 14½ öl vegyes botfát vágatott és adott át a vállalkozó. A külső Guthon a magfák ledöntése alkalmával összetört sarjakat az 1906. év február végéig feldolgoztatni és a városnak átadni tartozik a vevő. Ezen munkálatok folyamatban vannak és a határidőre bevégeztetnek.

Az erdőségekre kihasználás több helyen volt. A Fancsikának letarolása bevégeztetett, a Bánkon engedélyezett területnek egy harmada le van tarolva. A Nagyerdő, Apafája, Monostor és Savóskuton áterdölések voltak és ezen áterdölések fatömege eredményezte azt, hogy a városnak elegendő tűzifája lett.

A fancsikai 1904—5. évi vágástéren termeltetett és beraktározott faanyag a következő:

Hasított tölgyfa	4749 m. öl.
» nyárfa	139 »
I. oszt. galyfa	772 »
II. oszt. galyfa	1682 »
Tölgy görcs... ..	26 1/2 »
Nyár görcs	12 1/2 »
Karámkaró 2 m. hosszú	3 »
» 3—4 m. hosszú ..	6 »
Épületi fa 3 m.	1 darab.
» » 4 »	8 »
» » 6—8 m.	125 »
» » 8 méteren felül	71 »

Horváth János vállalkozónak átadtunk 18,143 drb. műfa 2566 kor., 58 m. 20,532 korona értékben.

Bánkon termett:

Hasított tölgyfa	4896 m. öl.
» nyárfa	114 »
I. oszt. botfa	694 »
II. oszt. botfa	1114 »
Épületi fa	223 »
Karámkaró	14 »

Bánkon Kovács Lajos kaszálóban raktározva:

Hasított tölgyfa... ..	51 öl.
» nyárfa	4 1/2 »
I. oszt. botfa	2 1/2 »
II. oszt. botfa	20 1/2 »
Karámkaró	1/2 »

A Paczon a már felnőtt akácok átültetettek és lett 440 3/4 csomó akácfa és 396 1/4 csomó szőlőkaró, 375 1/4 öl hasított ölfá, 10 1/4 öl hasított nyárfa 163 3/4 öl I. oszt. és 270 öl II. oszt. botfa.

Savóskuton áterdőlésből termett 409 m. öl vegyes fa és 326 m. ölfá galy.

Ohaton a rendes vágástéren termett hasított akácfa 29 m. öl, I. oszt. botfa 33 1/4 m. öl, II. oszt. botfa 8 2/4 m. öl, hosszú akácfa 22 csomó, galyfa 37 2/4 m. öl.

Monostoron erdőlésből termett tölgybotfa 1076 öl, nyárbotfa 74 m. öl.

Nagyerdőn áterdőlésből termett 1174 öl hasított tölgyfa, hasított nyárfa 89 m. öl és botfa 241 m. öl.

Apafáján áterdőlésből 369 1/4 öl vegyes fa.

Guthi áterdőlésből 1/4-ed öles hosszú akácfa 171 csomó, I. oszt. botfa 38 m. öl, II. oszt. botfa 55 3/4 m. öl.

A Nagycserén levő magfák kihasználására vonatkozólag az intézkedéseket megtettük.

A Nagycserén 16 és Guthon 7 boglya széna kaszálattott. Töremorából befolyt a Fancsikán 1163 kor. 60 fillér. Az iparvasuton a Fancsikán és Bánkon termett fa-tömegnek az epreskerti faraktárba való beszállítása folyamatban van és az 1905 február hó végével a szállítás be lesz fejezve.

Erdőtenyésztés.

A Nagycserén kihasznált területek felújítása halad. A fancsikai terület egyrésze be van ültetve. A Nagycserén eddig beültetett és felújított területek a következők: akác ültetés 1488 hold; kőris ültetés 60 hold, makk ültetés 376 hold. Fancsikán akác ültetés 58 hold, makk ültetés 40 hold. Természetes uton felújult az erdő 40%-a.

A Guthon mintegy 1.200.000 akác csemétét ültettünk ki és az üzemterv szerint felújítandó területek Guthon már csak pótlándók, amelyre az elmúlt évben levő nagy szárazság miatt nagyobb mérvben lesz szükség. Guthon akác csemete kert készült mintegy 30 holdon, a csemeték a

magból szépen kikeltek, de a nyári szárazság 70%-ukat elpusztította; nem lévén csemete készletünk, a szükséges csemete mennyiség beszerzésére az intézkedést megtettük.

A Nagyerdőn, Monostoron, Savóskuton és Ohaton felújítandó területek legnagyobb részben be vannak ültetve, de az ültetések 40%-át a szárazság kiölte.

Erdővédelem.

Védelmi nézőpontból a Nagyerdő, Apafája, Monostor erdőségeken az árkokat kijavítottuk. Az árkoknak rongálása különösen a nagyerdőn és Apafáján történik, ahol a hátságokat és katonaságot teljesen ellenőrizni nem lehet.

A Nagycserén, Nagyerdőn a bucsus pókok és sárgafaru gyapocsz kisebb mennyiségben megjelent, amelyeknek petéi és a csomóba gyülekezett hernyói nagyobb részben elpusztítottak.

A cserebogár álcái, továbbá a pajorok a fiatal ültetéseknél sok kárt okoztak.

Többször fordult elő tűz az erdőben; a Nagycserén és Halápon a m. államvasut vonala mellett a mozdony szikrájától a megszáradt avar meggyuladván, a tűz az erdőbe több ízben bejutott, de nagyobb károkat azért nem okozott, mivel a vasut mentén az erdők ritkásak és szántó-földekkel vannak megszakítva.

A nagyerdei tüzek a kinn járkáló gyermekek gondatlanságából keletkeztek, amelyekből alomtűzek lettek, nagyobb károk nélkül.

Emberek által okozott károk, valamint tilos legeltetések elintézés végett a bünygyi osztályhoz kerültek.

Az erdőtisztítási és erdőóri épületeket kijavítottak.

A város erdővagyonára a főleltár szerint:

Jövedelmező	8.314,349 kor.
Nem jövedelmező	207,166 »
Az erdő bevétel volt 1904-ben ...	377,201 » 04 fill.
» » kiadás » » ..	177,766 » 79 fill.

Közüvágóhid és forgalma.

A városi közüvágóhid forgalma napról-napra emelkedik, ami természetesen városunk fogyasztóközönségének emelkedését bizonyítja. Forgalmát egyébiránt az alább bemutatott táblázat kimutatással igazolom.

A levágott állatok száma:

Város	Szarvasmarha					Bivaly	Összesen	Juh		Sertés	
	bika	ökör	tehén	növ.	borju			örege	bárány	örege	malacz
Debreczen	34	448	4677	9230	3544	195	18128	4094	9075	26866	83

Huszvizsgálat eredménye:

Város	Szarvasmarha				Összesen	Juh és kecske	Összesen	Sertés				Összesen	
	közfogy.		közf. elv.					közfogyás	rendes vágás	közfogy.	közf. elv.		Összesen
	rend.	kény.	rend.	kény.									
Debreczen	18088	84	3	3	18169	18169	26949	25904	199	138	108	18128	

Pénzbevétel és bárczaforgalom:

Megnevezés	Állat neve, faja	Pénz	
		K	fill.
Bélmosás	nagymarha, borju, sertés után	1020	74
Istállópenz	" " " "	865	50
Mázsadíj	" " " "	277	40
Vidéki hus kipótl.	" " " "	2546	76
	Összesen	4710	40

A közvágóhídon befizetett és a házipénztárba szolgáltatott összegek kimutatása:

Hónapok	Befizetett	
	korona	fillér
Január	1125	08
Február	487	68
Márczius	208	72
Április	33	18
Május... ..	191	78
Junius	165	12
Julius	187	50
Augusztus	147	78
Szeptember	181	08
Október	216	76
November	473	32
Deczember	1132	40
Összesen:	4710	40

A közvágóhídon termelt jég és érte fizetett összeg:

Hónap	A jég		
	sulya kilo-grammokban	ára	
		korona	fillér
Április... ..	14,700	205	80
Május	49,570	693	98
Junius	70,970	993	58
Julius	82,180	1150	52
Augusztus	81,750	1144	50
Szeptember... ..	65,640	918	96
Október	47,410	663	74
November	10,100	141	40
Összesen:	422,320	5912	48

Megemlítem e helyen, hogy a hatósági *huspároló és zsirolvasztó* megvalósítása elvben elfogadtatott, valamint a sertés konzumvásár behozatala érdekében is tárgyalásokat folytatunk és igyekezünk e tekintetben mielőbb megállapodásra jutni.

A vágóhid 1903. és 1904. évi *forgalmát* egybevetve azt tapasztaljuk, hogy:

1903-ban nagymarha	5804 drb	vágatott le,
1904-ben » csak	5354 »	» »
1903-ban borjú 1 éven alul és felül	13,042 »	» »
1904-ben » » » » » »	23,774 »	» »
1903-ban » » » » » »	25,941 »	» »
1904-ben » » » » » »	26,949 »	» »
1903-ban juh és kecske	2486 »	» »
1904-ben » » » » » »	4094 »	» »
1903-ban bárány	10,392 »	» »
1904-ben » » » » » »	9075 »	» »

azaz az összes levágott állatok száma volt 1903-ban 58,665 db
» » » » » » » » 1904-ben 58,246 »
melyeknek vágatási díjából bejött 1903-ban 85,059 K 80 f.
» » » » » » » » 1904-ben 83,643 » » »

Vagyis a vágatási díjából 1904. évben kevesebb folyt be 1416 korona 80 fillérrel

Eilenben levágatott a vágóhídon 1903-ban 58,665 db állat
» » » » » » » » 1904-ben 58,246 » »

Vagyis 1904. évben kevesebb került vágás alá 419 darabbal.

Városunk házipénztárának, továbbá a házipénztárban kezelt alapoknak 1904. évi záró-számadása.

Városunk házipénztára az 1904. évben a vagyontárába beillesztett városi mezeum és könyvtár értékével együtt 681,304 korona 55 fillér vagyontárat tüntet fel, mely összeghez, ha hozzáadjuk a szenvedő tőkénél törlesztés folytán 1904. évben előállott keresletet, az évi vagyontöbblet 943,534 korona 93 fillérre emelkedett.

A házipénztárnál a 2.739,257 korona 15 fillér rendes bevétellel szemben a rendes kiadás 2.475,697 korona 92 fillér, vagyis a bevételi többlet 263,559 korona 23 fillér. A 917,850 korona 66 fillér rendkívüli bevétellel szemben a rendkívüli kiadás 1.166,994 korona 98 fillér, így a bevételi kevesbbslet 249,094 korona 32 fillér. Az átmeneti 114,031 korona 19 fillér bevétellel szemben a kiadás 112,081 korona 54 fillér, így a bevételi többlet 1949 korona 65 fillér. Ha már most a fenti számadásokat a bevételi többlet együttes összegéből a bevételi kevesbbslet összegét 249,094 korona 32 fillért levonjuk, megkapjuk a pénztári maradványt, mely kitesz 16,414 korona 56 fillért.

A *vagyon főteletár* cselekvő állása 1904-ben 57.749,905 korona 42 fillér, szenvedő állása 11.169,876 kor. 86 fillér, így tehát 1904-ik évben a cselekvő állás 46.580,628 korona 56 fillér; az 1903. évi cselekvő állás volt 45.636,493 korona 63 fillér, így tehát az 1904. év végén mutatható vagyontöbblet 943,534 korona 93 fillér.

A város házipénztárának rendes bevételeinek és kiadásainak, valamint a rendkívüli és átmeneti bevételek és kiadások tételeit a következő táblázatok mutatják:

Debreczen szab. kir. város 1904. évi házipénztári záró-számadásának bevételi rovata:

Czím	A czimek és rovatok megnevezése	Előírás				Lerovás	
		hátralék 1903 végén		1904. előírás			
		korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.
	Pénztári maradvány	—	—	12,006	11	12,006	11
I.	Sámsomi birtok . . .	—	—	10,518	75	10,518	75
II.	Szováti » . . .	5,333	—	130,899	55	128,481	—
III.	Debreczeni » . . .	23,499	69	360,898	52	360,536	93
IV.	Hortobágyi legelő és rendőrsége . . .	51,511	68	210,399	72	198,951	33
V.	Ménes	700	—	33,567	60	34,567	60
VI.	Erdőség	27,416	96	365,664	29	377,201	04
VII.	Városi épületek . . .	37,947	50	350,428	24	358,762	94
VIII.	Nagyerdei fürdő . . .	—	—	4,131	95	4,065	97
IX.	Vágóhid	—	—	94,276	48	94,276	48
X.	Cserép- és téglagyártás	48,376	32	122,080	58	151,832	—
XI.	Könyvnyomda	22,055	87	67,355	40	70,964	69
XII.	Fuvarozás	—	—	1,168	06	1,168	06
XIII.	Javadalmak	282	50	123,844	—	123,844	—
XIV.	Vám és piaci jövedelem	8,131	60	78,235	85	78,237	85
XV.	Szenvedő tőkék és kamatai	264,700	74	539,216	24	625,541	—
XVI.	Közigazgatás	—	—	45,090	76	45,000	96
XVII.	Egyházak és közművelődési intézmények	—	—	18,867	94	18,866	94
XVIII.	Városi rendőrség . . .	350	—	7,685	06	8,035	06
XIX.	» színház	480	—	3,938	—	3,943	—
XX.	» közművek	24,708	02	25,714	81	29,737	—
XXI.	Árvaszék	—	—	—	—	—	—
XXII.	Katona és illetőségi ügyosztály	1,160	84	2,391	—	2,588	—
XXIII.	Betegápolás	—	—	99	64	99	64
	Együtt	516,704	72	2599,526	20	2739,257	15

Debreczen szab. kir. város házipénztári zárószámadásának kiadási rovata 1904. évről.

Főrovat	A rovatok czime	Előírás				Lerovás		Jegyzet
		hátralék 1903 végén		1904. évi előírás		korona	fill.	
		korona	fill.	korona	fill.			
I.	Sámsoni birtok	—	—	2960	70	2960	70	
II.	Szováti	—	—	26,944	12	26,944	12	
III.	Debreczeni	—	—	61,202	90	59,902	90	
IV.	Hortobágyi legelő és rendőrsége	6029	10	136,307	36	142,336	46	
V.	Ménés	68	—	37,599	94	37,667	94	
VI.	Erdőség	3018	65	174,748	14	177,766	79	
VII.	Városi épületek	40	—	82,566	85	82,566	85	
VIII.	Nagyerdői fürdő	—	—	222	18	222	18	
IX.	Vágóhid	—	—	45,407	44	45,407	44	
X.	Cserép- és téglyagyártás	—	—	119,453	21	119,453	21	
XI.	Könyvnyomda	—	—	87,033	68	87,033	68	
XII.	Fuvarozás	—	—	12,473	15	12,473	15	
XIII.	Javadalmak	—	—	10,119	52	10,119	52	
XIV.	Vám és piaczi jövedelem	—	—	24,092	77	24,092	77	
XV.	Szenvedő tőkék és kamatai	—	—	648,462	10	648,462	10	
XVI.	Közigazgatás	2334	07	342,649	38	344,983	45	
XVII.	Egyházak és közművelődési intézmények	4377	68	216,466	99	220,784	67	
XVIII.	Városi rendőrség	3232	91	208,248	73	211,308	28	
XIX.	" színház	—	—	34,397	49	32,397	49	
XX.	" közművek	1883	41	124,478	71	126,169	95	
XXI.	Árvaszék	10	—	36,953	26	36,963	26	
XXII.	Katona- és illetőségi ügyosztály	89	93	24,053	34	22,643	27	
XXIII.	Betegápolás	—	—	3037	74	3037	74	
	Együtt	21,083	73	2,459,819	70	2,475,697	92	

Alapítványi pénztárak 1904. évi záró-számadásainak összesítése.

Főrovat	A rovatok czime	Maradvány 1903. év végén		Forgalom 1904. évben				Maradvány 1904. év végén	
		korona	fillér	bevétel		kiadás		korona	fillér
				korona	fillér	korona	fillér		
	<i>I. Házipénztár tulajdonát képező alapok:</i>								
I.	Alamizna válság alap	1455	44	44,076	84	41,001	63	3075	21
II.	Dülösti	48,978	81	53,646	34	4650	28	48,996	06
III.	Elemi iskolai	4578	63	20,411	40	16,197	30	4214	10
IV.	Felsőbb leányiskolai	200,000	—	212,817	98	12,817	98	200,000	—
V.	Földi pénztár	133,468	46	181,021	50	37,327	98	143,693	52
VI.	Gazdasági forgó tőke	50,000	—	50,000	—	—	—	50,000	—
VII.	Ingatlan szerzési	222,204	34	241,719	79	2234	10	239,485	69
VIII.	Ipar közéleti	14,229	57	14,774	22	—	—	14,774	22
IX.	Ipariskola építési	—	—	15,281	33	—	—	15,281	33
X.	Ipariskolai	24,320	05	90,414	08	78,808	48	11,605	60
XI.	Kórházi, betegápolási	91,013	60	94,463	46	2789	86	91,673	60
XII.	Kisdedővő	16,090	54	17,834	27	10,176	53	7657	74
XIII.	Községi adóptótló	1,807,753	40	1,891,899	22	84,145	82	1,807,753	40
XIV.	Reáliskolai	51,081	02	56,361	76	22,656	14	33,705	62
XV.	Szegény	20,454	21	38,845	02	19,106	95	19,738	07
XVI.	Szépítési és kisajátítási	179,545	71	235,543	22	830	66	234,712	56
XVII.	Színházi	1155	83	1197	64	—	—	1197	64
XVIII.	Téglagyári betegápolási	1103	95	1141	01	—	—	1141	01
XIX.	Tűzi	91,737	15	115,010	76	21,784	—	93,226	76
XX.	Világítási	122,808	22	122,868	22	—	—	122,868	22
XXI.	Világítási vállalat	179	61	68,697	10	68,697	10	—	—
XXII.	Kövezetvám	—	—	145,896	73	145,686	73	205	—
	Összesen:	3,008,358	54	3,713,859	89	568,911	54	3,144,948	35

Alapítványi pénztárak 1904. évi zárószámadásának összesítése.

Főrovat	A rovatok czime	Maradvány 1903. év végén		Forgalom 1904. évben				Maradvány 1904. év végén	
		korona	fillér	bevétel		kiadás		korona	fillér
				korona	fillér	korona	fillér		
	<i>II. Házipénztárban letétként kezelt alapok:</i>								
I.	Ármós Bálint-féle hajléktalanok alapja	6,409	24	6,638	25	256	—	6,382	25
II.	Ármós Bálint-féle mentő alap	13,032	44	13,723	58	—	—	13,723	58
III.	Boldizsár András és neje	4,208	24	4,359	62	152	24	4,207	38
IV.	Csanak József alap	1,137	60	1,180	41	42	—	1,138	31
V.	Dohányossy József alap	1,043	31	1,085	55	—	—	1,085	55
VI.	Fiúmei emlék alap	1,862	61	1,937	83	—	—	1,937	83
VII.	Kelemen Ferencz alap	3,679	80	3,838	10	—	—	3,838	10
VIII.	Kövendy János árvagyermek felruházása alap	4,007	90	23,557	46	3,883	55	19,573	91
IX.	Mayer Lipót alap	3,847	53	4,517	62	648	36	3,869	26
X.	Meszera alap	81,502	23	87,331	82	10,574	04	86,274	79
XI.	Nápolyi gályarab emlék alap	704	38	729	96	—	—	729	96
XII.	Nyugdíj alap	230,883	76	353,224	79	103,247	28	249,977	51
XIII.	Ónodi Szabó Péter alap	2,384	12	2,523	56	139	44	2,384	12
XIV.	Pápay Pál alap	204	—	211	26	7	—	204	26
XV.	Reviczky alap	248,639	31	264,574	28	9,321	78	257,251	50
XVI.	Sáska Károly alap	4,578	80	4,742	20	—	—	4,742	20
XVII.	Kövendy féle színmű	1,446	79	1,499	32	—	—	1,499	32
XVIII.	Telegdy K. László féle alap	2,108	82	2,333	—	850	—	1,483	—
XIX.	Tiszaármentesítő alap	7,260	95	20,866	96	17,362	17	3,504	79
XX.	Vecsey Viktor alap	3,462	22	3,602	08	—	—	3,602	08
XXI.	Kövendy dologház alap	—	—	11,442	76	—	—	11,492	76
XXII.	Kövendy koldulás elt. alap	—	—	22,485	56	—	—	22,985	56
XXIII.	Városi színháznyugdíj alap	—	—	42,835	05	6,120	—	36,715	05
XXIV.	Muzeum alap	—	—	1,490	02	292	—	1,108	02
	Összesen:	622,404	14	881,280	95	141,478	86	739,802	09

Alapítványi pénztárak 1904. évi zárószámadásainak összesítése és forgalmi kimutatása.

Főcsoport	Maradvány 1903. év végén		Forgalom		Maradvány 1904. év végén		Mult évi maradványhoz képest 1904. év végén				E b b ö l				Magánosoknál 1904. év végén kamathátrány		
	korona		1904 kiadás		korona		korona		korona		korona		korona		korona		
	korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.	töb b	kevesebb	korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.	korona	fill.	
I.																	
Házipénztár tulajdonát képező alapok :																	
I.	1,455	44	44,076	84	41,001	63	21	3,075	21	77	331	24	2,743	97	—	—	
II.	48,978	81	53,646	34	4,650	28	06	48,996	06	17	87	89	16,247	37	—	—	
III.	4,578	63	20,411	40	16,197	30	10	4,214	10	—	214	10	4,000	—	—	—	
IV.	200,000	63	212,817	98	12,817	98	—	200,000	—	—	—	—	39,500	—	—	—	
V.	133,468	46	181,021	50	37,327	98	52	143,693	52	10,225	50,000	58	76,524	10	84	7,424	
VI.	222,404	34	241,719	79	2,234	10	69	239,485	69	17,081	6	—	82,488	24	58	7,195	
VII.	14,229	57	14,774	22	—	—	22	14,774	22	544	—	—	14,774	22	—	—	
VIII.	24,320	05	90,414	33	—	—	33	15,281	33	15,281	—	—	11,401	33	—	—	
IX.	91,013	05	94,463	46	78,808	48	60	11,605	60	600	204	60	49,736	60	—	—	
X.	16,090	54	17,834	27	2,789	86	74	7,657	74	—	394	34	2,523	40	—	—	
XI.	1,807,753	02	1,891,899	76	84,145	82	46	1,807,753	46	—	49	33	343,453	07	—	—	
XII.	54,081	02	55,361	22	22,656	14	22	33,705	22	—	—	—	20,705	62	—	—	
XIII.	20,454	21	38,845	22	19,106	95	07	19,738	07	—	—	—	11,504	65	—	—	
XIV.	179,545	71	235,543	22	880	66	56	234,712	56	55,166	—	—	143,100	56	—	—	
XV.	1,155	83	1,197	64	—	—	64	1,197	64	41	—	—	1,197	64	—	—	
XVI.	1,103	35	1,144	01	—	—	01	1,144	01	40	—	—	1,144	01	—	—	
XVII.	122,008	22	115,010	76	21,784	—	76	93,226	76	1,489	—	—	7,817	30	—	—	
XVIII.	91,737	15	122,808	22	68,697	10	22	122,808	22	—	—	—	—	—	—	—	
XIX.	179	61	145,891	73	145,686	73	—	—	—	205	—	—	—	—	—	—	
XX.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXI.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen :	3,085,358	54	3,713,859	89	568,911	54	35	3,144,948	35	102,372	80,277	50	844,113	08	2,220,557	77	49,586
Házipénztárban letétként őrzött alapok :																	
I.	6,409	24	6,638	25	256	—	25	6,382	25	—	—	—	6,382	25	—	—	—
II.	13,032	43	13,723	58	152	—	58	13,723	58	691	—	—	13,723	58	—	—	—
III.	4,208	62	4,359	62	42	—	62	4,207	62	—	—	—	4,207	62	—	—	—
IV.	1,137	60	1,180	55	—	—	55	1,180	55	—	—	—	1,138	31	—	—	—
V.	1,043	41	1,085	55	—	—	55	1,085	55	42	—	—	1,085	55	—	—	—
VI.	1,862	61	1,937	83	—	—	83	1,937	83	75	—	—	1,937	83	—	—	—
VII.	3,679	86	3,838	10	—	—	10	3,838	10	158	—	—	3,838	10	—	—	—
VIII.	4,007	90	4,517	46	3,983	55	91	19,573	91	158	—	—	19,573	91	—	—	—
IX.	3,847	53	4,517	62	648	36	26	3,869	26	21	—	—	3,868	03	—	—	—
X.	81,502	23	87,331	83	1,057	04	79	86,244	79	4,772	1	23	50,817	31	—	—	—
XI.	704	38	729	96	—	—	96	729	96	25	—	—	729	96	—	—	—
XII.	230,883	76	353,224	79	103,247	28	51	249,977	51	19,093	140	44	81,679	70	168,157	37	1,185
XIII.	2,384	12	2,523	56	139	44	12	2,384	12	—	—	—	2,384	12	—	—	—
XIV.	204	31	211	26	7	—	26	204	26	—	—	—	204	26	—	—	—
XV.	248,639	80	264,574	28	7,321	78	26	257,252	26	2613	—	—	7,436	50	179,816	3,728	—
XVI.	4,578	79	4,742	20	—	—	20	4,742	20	163	—	—	4,742	20	—	—	—
XVII.	1,446	82	1,439	32	—	—	32	1,439	32	52	—	—	1,439	32	—	—	—
XVIII.	2,108	82	2,333	—	850	—	82	1,483	—	—	—	—	1,483	—	—	—	—
XIX.	7,260	95	20,866	96	17,362	17	79	3,504	79	625	1,028	85	2,475	94	—	—	—
XX.	3,462	22	3,602	08	—	—	08	3,602	08	—	—	—	3,602	08	—	—	—
XXI.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XXII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XXIII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XXIV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen :	622,404	14	881,281	50	141,478	86	09	739,862	09	121,807	1,178	52	352,328	60	386,294	97	4,961

A miniszterelnök leirata.

Midőn ő Felsege *Naszády Iván* kir. ítélőtáblai bírót legfelsőbb elhatározásával Debreczen szab. kir. város királyi biztosává legkegyelmesebben kinevezni méltóztott, nevezett királyi biztos megjelenvén városunk polgármesterénél, felszólította városunk első tisztviselőjét nyilatkozatra: hajlandó-e az elzárt és lepecsételt közgyűlési terem kulcsát átadni és a törvényhatósági bizottsági közgyűlést összehívni.

Kovács József polgármester hivatkozva városunk törvényhatósági bizottsági közgyűlésének idevonatkozó eltiltó határozatára, kijelentette egyebek közt, hogy ezen elébe terjesztett kívánságokat nem teljesítheti mindaddig, míg a közgyűlés őt erre fel nem hatalmazza.

A királyi biztos tudomásul vette a polgármester kijelentését és kíséretével együtt eltávozott a város-házáról.

Ezt megelőzőleg már a polgármester felterjesztést intézett a miniszterelnökhöz, melyben arra kérte, hogy a királyi biztos kiküldetését szüntesse meg, amennyiben pedig oly események történtek volna, melyeket a kormány a fennálló renddel ellenkezőnek tart, rendelné el ellene és esetleg az egész előjáróság ellen a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot és mozdítaná el őket hivatalukból, ha erre rászolgáltak.

A polgármester felterjesztését örömmel vettük tudomásul, mert mindannyian óhajtjuk, hogy valamelyes békés megoldás jöjjön létre egyrészt, míg másrészt a polgármester azon kérése, mellyel maga és esetleg a városi előjáróság ellen a fegyelmi megelőző vizsgálat elrendelését kéri, arról győzhet meg minden gondolkozó egyént, hogy a polgármester a város érdekében még mindig keresi a békés kibontakozáshoz vezető utat.

A tanács és tisztikar még eddig szigoruan alkalmazkodott a törvényhatósági bizottsági közgyűlés által hozott határozathoz, így tehát feltétlen megadásról és leszerelésről korai beszélni. A város polgármestere és tanácsa számolt a helyzettel és anélkül, hogy törvényben gyökerező elvi álláspontjától eltérne, minden eszközt megragad arra nézve; hogy a város jól felfogott érdekében a kibontakozást elősegítse és a várost a további célra nem vezető merev ellenállás következményeitől megóvja úgy azonban, hogy ebből erkölcsi hátrány ne háruljon reája.

A törvényhatósági bizottság multban hozott határozatainak további sorsára nézve a jóléti bizottságot bizta meg. Így lévén a dolog, a jóléti bizottság esetleges ujabban hozott, vagy hozandó határozata egyenlő értékű a törvényhatósági biz. közgyűlés határozatával. A polgármester, tanács és tisztikar tehát ahhoz tartja magát amit a jóléti bizottság határoz és így nem érheti az a könnyelmű vád, hogy cserbe hagyta a törvényhatósági bizottsági közgyűlés előbb hozott határozatát.

Megemlítjük itt, hogy a jóléti bizottság a tisztikarral összhangzatosan járt el és hogy a hírlapi támadásokra nem felelt, éppen a város jól felfogott érdekében történt.

A polgármester feliratában megkérte maga és esetleg az egész előjárósága ellen a fegyelmi eljárást

megelőző vizsgálatot, melynek elrendelését azonban nem tartja szükségesnek a miniszterelnök.

A polgármester erélyes, a város javát czélzó és a tanács, valamint a tisztikar jövőjét biztosítani kívánó felirata lényegesebb pontja így hangzik:

Ad. 3066.

6.

Kir. Miniszterelnök báró Fejérváry Géza ur
Ő Nagyméltóságának.

Budapesten.

Folyó márczius hó 3-án érkezett meg Debreczen sz. kir. város közönségéhez Nagyméltóságodnak február 26-áról 1005. M. E. szám alatt kiadott értesítése arról, hogy Ő császári és apostoli királyi Felsege a Miniszterium előterjesztésére királyi biztost nevezett ki e város területére; e város törvényhatóságának a felelős kormány törvényes intézkedéseivel szemben tanusított magatartása s ellentállása folytán.

„Tudomás végett“ méltóztatván erről értesíteni tudom, hogy nincs jogom felírni, sem emez értesítés ellen, sem a majdan közgyűlésben kihirdetendő királyi kinevezés ellen.

Nem is aféle felirati jogot kívánok gyakorolni s nem is ellentétbe helyezkedni amaz értesítés s királyi megbizatással szemben, — midőn az alábbiakat előterjeszteni bátorodom — hanem mint e város közönségének törvényszerinti képviselője felhívni bátorodom Nagyméltóságodnak s általa a Magyar királyi Miniszteriumnak figyelmét és jóakarátát eme visszás állapotra, amely itt a miniszteri utóbbi rendeletek folytán bekövetkezett s amelyre már én a kir. Belügyminiszter urhoz 1494. elnöki számú rendeletével szemben gyakorolt felirati jogom alapján emelt felterjesztésemben rámutattam.

Majd így folytatja:

Amidőn tehát teljes tisztelettel hajlok meg Ő Felsegének királyunknak intézkedése előtt s tartózkodom, hogy a királyi lényt bármely szempontból taglaljam, minthogy az a tény miniszteri előterjesztés folytán következett be, bátor vagyok tisztelettel jelenteni, hogy az a miniszteri előterjesztés téves alapon nyugszik s teljesen indokolatlan s ez okból bátor vagyok kérni, méltóztassék intézkedni, hogy a téves információ alapján történt királyi biztosi kinevezés vonassék vissza s lehetővé tétessék, hogy én és a városi előjáróság törvényeink és hivatali eskünk szerint teljesíthessük köteleességünket s eltávozlatva legyen minden hivatali összeütközés — s amennyiben ez lehelő nem volna, méltóztassék ellenem s talán az egész előjáróság ellen elrendelni a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot s esetleg elmozdítani bennünket hivatali állásunktól azon az okon, hogy mi nem vagyunk képesek teljesíteni köteleességünket; mert az nyilvánvaló, hogy ily előzmények után különösen én hivatali állásomban nem

maradhatok, miután hivatali állásom sulya, tekintélye a történetek által aláásva van.

Mély tisztelettel
Debreczen, 1906 márczius 4.

Kovács József,
polgármester.

Ezen feliratra a miniszterelnök a következőket válaszolta:

1126.
M. E. szám.

A m. kir. miniszterelnöktől.

Tekintetes **Kovács József** urnak a Debreczen sz. kir. város polgármesterének Debreczen.

Folyó évi márczius hó 4-én ad. 3066. szám alatt hozám kelt felterjesztésére a következőkben válaszolok:

Ami mindenekelőtt a kormánybiztosnak a törvényhatóságához való viszonyával kapcsolatos kérdését illeti, tudatom, hogy a kormánybiztosra ruházott jogositványok a folyó évi február hó 22-én kelt legkegyelmesebb királyi leirattal Debreczen sz. kir. városra nézve kinevezett királyi biztos hatáskörében benfoglaltatván, az előbbi megbízásának fentartására most már tényleg feleslegessé vált s így annak megszüntetése iránt a belügyminiszter ur egyidejűleg intézkedik.

Polgármester ur felterjesztésének ama része, melyben a királyi biztos kinevezésének alapjául szolgált kormány-előterjesztést téves információkon nyugvónak s a királyi biztos kinevezését szükségtelennek tartja, nem áll összhangban a történet eseményekkel.

Nem kívánom a jelenlegi helyzet összes ismert előzményeit részletezni, azonban röviden utalok arra, hogy midőn a belügyminiszter ur a város közönségét az állami adók beszédese és beszolgáltatása, továbbá az ujonczok állítása tárgyában hozott közgyűlési határozatok megsemmisített rendelkezéseinek végrehajtásától az 1886. XXI. t.-cz. 19 §-sa értelmében másodizben is eltiltatta és rendeletének azonnali és feltétlen végrehajtására az idézett törvényzcikk 73. §-ának e) pontja alapján polgármester urat utasította, a törvényhatóság, illetőleg polgármester ur a helyett, hogy a belügyminiszter ur ezen rendeltetéseknek eleget tett volna, azokat előző álláspontjának fentartása mellett sérelmesnek jelentette ki és a törvény szerint köteles végrehajtás mellőzésével kimondta, hogy azok ellen a képviselőháznál keres orvoslást.

Ily körülmények között a törvény által engedett módok ki lévén merítve, a város főispánja az 1886. évi XXI. t.-cz. 64. és 65. §§-aiban körülírt rendkívüli hatáskörrel lett volna felruházandó.

Amde a szabad királyi város közönsége a kinevezendő új főispán beiktatását, nemkülönben az eskü kivételét előre is megtagadta s polgármester urat az új főispán beiktatása céljából szükséges közgyűlés összehívásától eltiltotta, amely intézkedésekre azonban nem is került a sor, mert a múlt évi december hó 26-án kelt legfelsőbb elhatározással kinevezett új főispánt a felizgatott tömeg Debreczen városba történt megérkezése alkalmával tetteg bántalmazta s az előfordult események folytán ő működését meg sem kezdhetette.

Minthogy így a városi törvényhatóság magatartásával szemben már minden törvényes eszköz alkalmazása megkíséreltetett anélkül, hogy eredmény lett volna elérhető, nem maradt egyéb hátra, mint a törvény és a végrehajtó hatalom tekintélyének megóvása végett azon kivételes eljárást venni alkalmazásba, mely a királyi biztos kinevezéséhez jelentkezett.

Részemről tehát a fenti előzmények után, királyi biztos működésének megszüntetését a jelen körülmények között nem kezdeményezhetem.

Ami végül polgármester urnak azon kérését illeti, hogy ellene s esetleg az egész tanács ellen a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat rendeltessék el, megjegyzem, hogy e tekintetben a kormány részéről intézkedés szüksége ez idő szerint azért nem forog fenn, mert a királyi biztos kirendelése egymagában a törvényhatósági rendes szervek további működésével nem lévén összeférhetlen, nem állítható, hogy csak hivatali állásaikat meg nem tarthatnák, az ezentul a részben netán szükségesnek mutatkozó intézkedések pedig a folyó évi február hó 22-én kelt legfelsőbb elhatározásban körülírt jogkörénél fogva kizárólag a kinevezett királyi biztost fogják illetni.

Jelen leiratomról a város királyi biztosát egyidejűleg értesitem.

Budapesten, 1906. évi márczius hó 7-én.

Fejérváry.

A miniszterelnök leiratához, illetve válaszához nem fűzünk kommentárt. Akiknek joguk van a törvényhatóság menetébe szólni, akik az eddig folytatott nemes küzdelemből le tudják szűrni a tanulságokat, akik a városi tisztikar jövőjét, megélhetését és eddig folytatott becsületes munkásságát nem akarják kockára tenni, meg fogják bizonyára érteni azt a határozatot, mely az ellenállás merevségét kívánja megszüntetni.

Kormánybiztos felmentése.

1919.
Eln. szám.

Magyar királyi Belügyminiszter.

A szabad királyi város polgármesterének

Debreczen.

A dr. Vaday László helyettes rendőrkapitánynak korbiztosi teendőikkel történt megbízása tárgyában folyó évi február hó 24-én 2691. szám alatt kelt felterjesztésére értesitem, hogy Kovács Gusztáv volt főispánnak Debreczen sz. kir. városába történt megérkezése alkalmával előfordult és sulyos beszámítás alá eső büntetendő cselekmények igazolták, hogy az ottani rendőrség nemcsak hogy nem áll hivatása magaslatán, de az állampolgárok életének és vagyonának megvédése, valamint a közrend és közbiztonság fenntartására teljesen képtelen.

Ez a körülmény, de e mellett főleg az, hogy az ottani rendőrség több tagja ellen a fentjelzett indokokból felfüggesztésekkel kapcsolatosan fegyelmi vizsgálat rendeltetett el, — tették szükségessé dr. Vaday Lászlónak Debreczen sz. kir. város területére a közrend, a személy- és vagyonbiztonság megvédése érdekében kormánybiztosi minőségben való kiküldését és egyuttal indokolták azt és polgármester urnak e tárgyban f. évi 2691. sz. alatt hozzám intézett felterjesztését figyelembe nem vehettem és dr. Vaday Lászlótól a közrend és közbiztonság fenntartásának biztosítása érdekében neki ezen megbízását a teljhatalommal felruházott királyi biztos kiküldéséig vissza nem vonom.

A királyi biztos állását elfoglalván, dr. Vaday László kormánybiztosi megbízását ezennel megszüntnek jelentem ki.

Miről polgármester urat tudomásvétel végett értesitem.

Budapesten, 1906 márczius 7.

A miniszter helyett:

Dr. Sélley,
államtitkár.

Tájékoztató

a népeleti tárgyakat gyűjtők számára.

A Városi Muzeumi Bizottság megbízásából összeállította:

dr. Boldisár Kálmán.

(Folyt. és vége.)

A nép életének három nevezetes mozzanatánál is tömördek muzeumi tárgy kerül elő: a keresztelő, lakodalom és temetés napján.

A bába, a fürösztő asszony és a komák összehordanak egész sereg holmit az ujszülött csecsemőnek a keresztelőre, mint a himzett pólya, keresztelő kancsó és a gyermekaltató játékszerek, míg a lakodalom alkalmára már az egész rokonság előhozakodik. Ekkor kerülnek szem elé a családi régiségek, a nemzeti uram bársony mellénye, a nagyasszony rojtos főkötője, az eldugva őrzött ezüst evőeszközök, karos-gyertyatartók. Temetéskor pedig úgy a fekete-selyem nagykendő, mint a selyem-bolyhu karimás civis-kalap, — templomba menetelre a gyöngyházás fedelű zsoltár, urvacsoraszószkos a kapcsos biblia, — kint a temetőben a szomorufűzfás faragott fejfák és réges-régi idők maradványa: a verses feliratu, feketére festett epitafiumok (ha ugyan még maradt hirmondó belőlük).

Ide számítható még a nép fiáról és leányairól számos fényképekben sorakoztatott arcz-typus gyűjtemény és genreképek, a népművészetnek legujabban művelésbe vett érdekes ága, amelynél már tág tere nyílik a modern technikának is.

b) *A gazdasági élet* osztálya, mely széles körben kiterjed a debreczeni ember egész életfoglalkozására, a házi tűzhelyen kívül. Különösen gazdag gyűjteményének kell lenni e tekintetben Debreczen Város Muzeumának, mért hiszen a népeleti muzeum tulajdonképpen való lényege abban ölt testet. A Tiszántúli alföldi Magyarország gazdálkodása, állattenyésztése, pusztai élete legközelebb áll az ösfoglalkozásokhoz, amelyekre a nemzeti művelődés történelme a mult idők homályába visszanyulik. Valódi magyar nemzeti kötelesség hárul Debreczen Muzeumára e tekintetben, mert itt a szin-magyar gazdasági élet jelenségeit kell megmentenie a hazai művelődés történet számára a népeleti tárgyak gyűjtésével.

A debreczeni gazdálkodás kiinduló pontja a tanya, ahol a paraszti foglalkozás minden ága az év mind a négy szakában összefoly. Ennek építési modora, fekvése, berendezése sajátos alföldi jellegű. Körülte az istálló, a hizlaló, a juh-akol, — ezeknek belső butorzata: a jászol, a széna-rács, majd a szekérszin, a szekér, a lószerszámok, sallangos gyeplők, fonott cifra ostorok, estrángok, szekér-lánczok, pányvák társaságában. A tanyai életben szerepelnek a gazdasági eszközök, elől a régi módi fa-eke, a tövisborona, járom, kassza, fenő-kő szaruban, kapa, ásó, vasvillák, — az étkezéshez szükséges serpenyő, szolgafa, fakutya, kulacs, butykos, csobány, csutora, só- és paprika-tartó, szalonnasütő-fa, szeredás, garasos bicska, továbbá a dohánylvágó, meg az aczél, kova, tapló, a mult idők tüzi szerszáma.

E mellett kiváló jelentőségű szerepet visznek a pásztor-életi tárgyak, amelyeknek egész irodalma keletkezett, szorgalmas gyűjtők érdemes munkája folytán, a debreczeni nagyhortobágyi pusztá tudományos ismertetése után Debreczennek pásztor-életi gyűjteményének is kell lenni és pedig a Hortobágy híréhez méltónak.

A csikós, gulyás, juhász, kanász pásztor-életi legendás alakja látható legyen a Városi Muzeumban, ki kék gyolcsingben, gatyában, borjuszájú ingujjal, ki kifordított bundájában szemére huzott kalapjával, réz fokossal, sallangos

karikással, makrapipával, úgy a mint azt az elmuló idők romantikája még elébünk állítja, de amelyenkről talán már egypár emberöltő mulva csak regélni fognak a mi unokáink.

A pásztor-élet ismeretének a pásztor-élet szeretetével párosulnia kell arra, hogy Debreczen Város Muzeumából ennek az elmuló Hortobágyinak képe ne hiányozzék semmi esetre sem.

A hortobágyi vad-vizek közt, meg a tiszai kiöntések vizállásaiban valamikor halásztak is, helye volna hát a hálónak, hálókötő faszerszámnak is, most még birka-usztatás folyik csupán, birka nyirással, amit képvisel a nyiró olló.

A vadászati szórakozás a mezei élet öröme, annak tárgyai, eszközei is ide valók. A vadász fegyvere, felszerelése, a puszták madarai, mint a sas, héjja, meg a költöző daru, a hosszulábu gólya, a vadliba, vadgalamb, — a róka-verem, a liba-les rajza, meg a kócsag, fogoly, libucz és a kiszáradó vizállásos helyek egész állatvilága maholnap ugyis csak Muzeumban mutogatott látványokká ritkulnak. Velök kipusztul az ősi magyar világ Európa egyetlen utolsó pusztájáról: a hortobágyi pusztáról is.

A pusztá és a város élete közt van a szőlő-művelés, amint a város és a tanyák közt fekszenek a szőlőskertek. A bortermő szőlők művelése körül szintén egész sereg népeleti muzeumi tárgy kerül az egyszerű metsző ollótól a divatja mult fa-sajtóig. Egész gyűjtemény, amit e nemben a szőlősgazda pajtája magában rejtegetett egykor, — nagy részük mindazon szőlőművelési eszközöknek már igazán csak mutogatni való ritka régiség.

Ha nem sok helyt, de néhol mégis lelhető egy-egy méhes is a szőlőkben, a pajta mellett, mesteri fonatu kasokkal, amelyeknek mintáit szintén kiszorítja a gyári termelés.

Talán a kipusztuló emlékek közt ide kerül egykor még a specziális ősi jármű is, ütött-kopott kotyogó szerkezetű mivoltában: a kétkerekű debreczeni talyiga.

c) *Az ipari és kereskedelmi élet* köréből a muzeum egész művelődés történeti panorámát adhat a legrégebb időktől napjainkig, a legeggyűgyűbb ipari szerszámok és készítmények korától a modern élet szecessziós termékeiig. A néplélek fejlődése, műveltségi tökéletesbülése egész a tulfinom raffineriájáig a kézügyességnek, ezen a téren látható leginkább és Debreczen ebben a tekintetben valóságos történelmi multtal bir. Ezen a téren talán leggazdagabb lehet a gyűjtés eredménye, mert sok tekintetben muzeumi tárlatát adhatná szorgalmas gyűjtés által a magyar iparnak, amely 200 esztendővel ezelőtt Debreczenben meg volt, sőt virágzott, de amelyről ma is elmondhatjuk, hogy — azért még sincsen meg.

A legrégebb korszak egyszerű mesterszerszámai kezdődhetnek az építő mesterségnél, kőmives kalapács, egyensúlyozó vas, mész-merőkanál vagy az ácsok széles bárdja, huzó-fűrész és hasító szekerczéje alakjában. Azután a szárazmalmok — már teljesen kiveszett — furcsa alkatrészei ilyen malom rajza, szerkezetének, működésének leírása, továbbá a szélmalom és annak minden tartozéka a mozduatlan alsó örlő-kötől a forgó vitorla lécz-szerkezetéig. A régi alakjában meghalt molnár mesterség sokféle csinyja-binyja, valamint az olajütő mesterség és olajütő malmok üzemének leírása, amelyet már csak nehezen lehet kihámozni az ásatag feledés mélységéből. Talán még kerül egy-két aggasztán, aki ilyeneket rendes működésben is látott egykor Debreczenben.

Sorban következhetnek utáruk az ugyan már szintén elaludt mesterségek közt a gyertya-mártás, salétrom főzés, vagy a félig haldokló iparágak közül a kalapos, guba-csapó, szürszabó mesterségek, amelyeknek mindenikénél egy-egy darab művészetet lehetne megörökíteni. A selyemszűrű czivis kalapok, a kucsmák, kivarrott sárga décz-bundák, fűrtös gubák készitési módjától, a kalló-szabályok leírásán át a szürvirágok ősmagyar motívumaihoz vezet a kutató utja, melyekben az Árpád-házi korszak magyarjainak mes-teri izlését fedezheti fel az ember.

A mézes-kalácsosok különösen debreczeni jelentőségű mestersége maga egy kis tárlat, a fazekasok korsó-mintái, régi zöld színű zománczos cserépkályhái, mint a modern szobadiszek öszülési szerepelnek itt két-háromszáz esztendő óta. A szappanos, timár, csizmadia mesterségek az ősi magyarságot, a szabó, asztalos, ötvös a modernebb kor haladását képviselik. Különösen az utóbbiak külön-külön is mindenre kiterjedt figyelmet érdemelnek. A régi magyar ruhákból egy teljes muzeumot lehetne összeállítani, a régi butorokban az asztalosok ipara száz meg száz művelődési, sőt művészi momentumot kutathat föl, — az ősi virágzott ötvös mesterség pedig művelődés-történelmi szempontból külön buvárkodás fáradtságos munkáját megérdemelné, mert tárgyain a magyar fényűzés és nemes izlés valóban meglepő módon ötlük szemünkbe.

A Debreczenben virágzott mesterségek ősi szervezteinek emlékei a régi czéhek maradványaiban, mondhatni a legrégebb magyar történelmi korszakokra nyulnak vissza. Ahol már az Anjou-királyok idejében kiváltságos czéhszabadalmak léteztek, ott századokon át a virágzó mesterségek emlékeiből ezerszámra lehetne — még most — muzeumi tárgyakat összeszedni. A czéhládák fenekén a régi hártvás okmányok, pecsétek, számadási iratok, statutumok, articulusok, bőrfedeles aranyos sarku könyvek, szabadulós és mesterlevelek garmadával állanak kész prédájául az enyészetnek.

A nemes czéhes mesterségeken kívül figyelmet érdemelnek még az asszony-mesterségek is, mint a kender-tilolás, bujbeli és bekötő-varrás, szeredás-készítés, de divik a vessző-kosár fonás, vessző-szék készítés, sőt még a környéken a szalmafonás és szalmakalap készítés; ezekhez sorakozik azután a sár-gyuró cigány, a vaslapátot áruló cigány kovács, a piparezező, a köszörüs, a béltisztító, sőt a kutyapeccér is, hiszen épen ennek az elődje gyakorolta a város leghatalmasabb jogát egykoron — hóhér képében.

Debreczen város egykori hirneves kereskedelmi életének emlékeiből igen kevés maradt meg, de azért a régi statutumokon kívül akadnak czég-pecsétek, czim-táblák festett alakokkal, üzleti levelek, számadások, számlák, — továbbá mérlegek, súlyozók, mértékek, mint a rőf, font, itcze, mércze és a terjedelmes véka.

Végül a város négyszáz esztendőös nyomdája, elkalódott ősi felszerelésével, maga egy külön muzeum — szakasz volna; — a híres debreczeni könyvkötő mesterség pedig — a debreczeni kötés (arany*cziradás táblák bőrsarokkal) megteremtője — egykoron külföldön is ismertesebb volt, mint itthon mai napon. Ez maga lehetne külön könyvészeti muzeum és lehetne róla külön könyvet írni!

Mindezek még jórészt megvannak, egyik-másik említett tárgycsoport a teljes pusztulás útján ugyan, de ha a gyűjtéssel idejekorán eljutunk az igazi nép körébe, sok becses, sőt később megfizethetlenné váló értékes tárgyat menthetünk meg meg az utókornak. Sietnünk kell, mert a modern világ rohanása: az ipar fejlődése és a gyárak

üzeme mindent elsöpör előlünk; ezeknek támadása elmossa a magyar nép egyéniségét és ezzel a semmibe vész el az ősmagyar lélek világa.

Amit ebből még megmenthetünk, teljes igyekezettel törekedjünk is megmenteni. A különben zárkózott debreczeni nép házába, családjába, belső életébe hatoljanak be azok, akiket vagy hivatásuk vagy egyéni buzgalmuk hozzá közel vihet, onnan hozzák elő a Debreczen Városi Muzeum számára mindazt, amivel csak gyarapítani lehet a magyar nép művelődésének, közelebből a törzsgyökeres magyar multu Debreczen városának kincsesházát: a Városi Muzeumot!

A debreczeni Első Takarékpénztár hatvanadik közgyűlése.

A debreczeni Első Takarékpénztár márczius hó 4-én tartotta hatvanadik közgyűlését. 1846-ban alakult meg ez a pénzüintézet, mely közgazdasági életünkben jelentős szerepet töltött be és tevékenységével, tekintélyével, nagy erkölcsi súlyával és a rendelkezése alatt álló anyagi eszközökkel mindvégig vezetett az északkeleti alföld szívében: Debreczenben és ennek messze környékén.

A debreczeni Első Takarékpénztár 1846 július 1-én nyílt meg a legszebb kilátások között, mert akik bölcsőjénél állottak, azok mindent megfontoltak és csak akkor kezdtek a munkához, mikor látták, hogy eredményes lesz törekvésük. Reményük bevált, mert az intézet hatvan esztendő alatt hatalmas közgazdasági tényezővé nőtte ki magát és mint ilyen tekintélyét mindvégig megtartotta. Tevékeny munkásságának nemcsak maga vette hasznát, hanem pénzügyi műveleteivel a pénzforrást keresők igényeit is kielégítette, kölcsöneivel a szegényebb embereket ingatlanhoz juttatta és mind ezen munkájában sohasem helyezkedett a rideg üzleti álláspontra, hanem számolva a viszonyokkal, segíteni igyekezett a kölcsönkérő feleken a rendelkezésére álló eszközökkel.

Nagy szerencséje volt az intézetnek, hogy vezetése mindenkor szakavatott, puritán jellemű, okosan gondolkozó, a közgazdasági viszonyok hullámzását mindig éber szemmel figyelő kezekbe volt letéve. Nemcsak évről-évre kedvezőbb üzleti eredménye, hanem igazgatóságának rátermettsége, üzletkörének szerencsés kezekkel és jól kiválasztott időben való kibővítése nevelték tekintélyét, mely nem esett, de még nem is stagnált egy pillanatra sem; jóllehet az idők folyomán példáján lelkesülve, eredményes munkáján tanulva, több pénzüintézet alakult körülötte. Vezető szerepét a mai napig megtartotta és a kis magból egy lombos fa lett, melynek erőteljes ágai ma még az északkeleti alföld tág határain is tul terjeszkednek.

Az 1905. évi üzleti eredményt nagy megnyugvással vették a részvényesek és hogy kifejezést adjanak azon meggyőződésüknek, hogy az intézet igazgatása a legjobb kezekben van, bizalmukkal újból megtisztelték az eddigi igazgatóságot. Nem is tehetek másképpen, mert fenyéri Zádor Lajos kir. tanácsos, az intézet vezérigazgatója, igazgatótársával együtt oly magas színvonalon tartja a deb-

reczeni első takarékpénztárt, hogy tekintélye még az ország határain is tullejred.

Most a hatvanadik év zárókövénél szivünkben őhajtjuk, hogy a debreczeni Első Takarékpénztár tekintélyben és anyagi erőben növekedjék a jövőben is. Meg vagyunk győződve, hogy az igazgatóság minden tagja munkálkodik a sikeren. Közgazdasági, szociális és emberbaráti czélokért küzdött és küzd ez az intézet és valamint hatvanéves pályafutása alatt folyton izmosodott, hatalmas törzse a jövőben is élni, virulni fog.

Hirek.

— Városunk királyi biztos. Ő császári és apostoli királyi Felsége *Naszády Iván* kir. ítélőtáblai bírót városunk királyi biztosává nevezte ki. A teljhatalmu kir. biztos a napokban megjelent városunk polgármesterénél, a közgyűlési terem kulcsának átadására és közgyűlés összehívására szólítván fel a polgármestert, ki azonban hivatkozva a törvényhatósági közgyűlés határozatára, nem tett eleget a felszólításnak. A királyi biztos eltávozván a városházáról, márczius 7-ikén a következő tartalmu átiratot küldött a polgármesterhez:

2. sz.—kb.

Királyi biztos Debreczen.

Debreczen sz. kir. város polgármesterének Debreczen.

Ő császári és apostoli királyi Felsége folyó évi február hó 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával Debreczen sz. kir. városra nézve engem teljes hatalmu királyi biztossá legkegyelmesebben kinevezni méltóztatván, a sz. kir. város közönségéhez e tárgyban intézett legkegyelmesebb királyi leiratnak a város közönsége előtt leendő kihirdetése végett rendkívüli közgyűlés hívandó össze.

Minthogy Polgármester ur hozzáintézett személyes felszólításomra kijelentette, hogy a rendkívüli közgyűlést saját hatáskörében össze nem hívhatja azon okból, mert attól a város közgyűlése határozatilag eltiltotta, a szóban levő rendkívüli közgyűlést a f. évi márczius hó 17-ének d. e. 11 órájára saját hatáskörömben fogom összehívni.

Miután pedig a város közgyűlési terme még mind-ezideig elzárva és lepecsételve van, felhívom polgármester urat, hogy a közgyűlési termet nyitassa fel és ennek kulcsait jelen rendeletem vételétől számított 48 óra alatt kiküldöttemnek adja át és annak megtörténtéről hozzám jelentést tenni sziveskedjék.

Debreczen, 1906 márczius 7.

Naszády Iván,

kir. biztos.

— **Hirek a városi muzeumból.** A városi muzeum igazgatósága mostanában terjesztette fel a muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségéhez a muzeum mult évi működéséről köteles jelentését, a felülről megszabott kérdőívek kitöltésével. E jelentés ezenkívül kimerítően s okmányok alapján leírja ez ifju kulturintézményünk ünnepe-

lyes megnyitását, belső életében előfordult minden nevezetesebb mozzanatot, szóval magába foglalja egész évi történetét. Érdekes fölem- líteni, hogy míg a muzeumban 1904 végén összesen 2187 különféle tárgy volt, állománya 1905 végére már 4738 dabrabra emelkedett, vagyis 2551 tárggyal gazdagodott. Szakok szerint ezek így oszlanak meg: könyvtár 700, régiségtár 3562, (ebből pénz és érem 2603) széprajzi gyűjtemény 157, képzőművészeti gyűjtemény 72, természet- rajzi osztály 247 darab. Ez örvendetes gyarapodást főként ajándé- kozások okozták E czimen 1785 tárggyal gazdagodott a muzeum, — míg vétel után 706 darabbal. A muzeumnak a mult évben 3527 kor. 90 f. kiadása volt; melyet részint a városéból, részint Lőfkovits A. adományából és állami segélyből fedeztek. — Az idei régészeti ása- tások tervezetét a főfelügyelőség immár jóváhagyta. Ennek alapján, mihelyt az idő megengedi s az illető birtokosok is beleegyeznek, első sorban a Basahalmát s a város nyugoti oldalán elvonuló kettős halom- sorból még 1—2 olyan kisebb méretű dombot kutatunk fel, amelye- lyeken horpadás, kincskeresők régibb kutatásainak nyoma nem lát- ható; valamint Elepen Klein Móríc ur tanyáján ásatunk, aki ebbe már eleve készséggel beleegyezett.

— **Személyi hír.** *Radisics Jenő*, a budapesti iparművészeti muzeum igazgatója ma városunkban időzött. Az egész napot a kolle- gium gyűjteményeinek és a városi muzeum képzőművészeti és mű- ipari tárgyainak beható szemlélésével töltötte el. Amott Ferenczy Gyula igazgató, emitt Lőfkovics Arthur és Zoltai Lajos kalauzolták.

— **A városi muzeum gyarapodása.** Ujabbán ajándéku kapt a muzeumunk: özv. Lőrincák Lászlóné urnától a depr. ötös czéh ládáját, pecsétjét; Komlóssy Miklós urtól: Molnárné Hetényi Laura pastell képét keretelve; Diószegi János urtól 19 ezüst és rézpénzt, 2 gyűrűt, 2 sarkantyut, 2 Kossuth-bankót; Megyeri Miklós urtól 13 hazai és külföldi ezüst pénzt, 5 bronz éremet, 31 hazai és külföldi rézpénzt, 1 réz dísz tárgyat, 1 obsidián dárdahegyet. Glaud Károly urtól 5 drb régi ezüst pénzt. A debreczeni cipész ipartársulat Far- kas Sándor elnök ur által letétül elhelyezte nálunk a debreczeni susz- ter czéh barokk stíli ládáját, ugy pecsétnyomóját, ártikusait, köny- veit s egyéb irományait. Ez volt Debreczenben talán az egyetlen czéh, amely a német nyelvet használta kezdetben. Most már 10 deb- reczeni czéh emlékei vannak a városi muzeumban elhelyezve. Bár követné e példát a többi is! Vétel után több néprajzi tárgyat szerez- tünk. Márcz. 8. — A muzeum öre.

4490/III. a)

1906. B. M. számú körrendelet.

Délamerikai kivándorlás megakadályozása. Valamennyi törvényhatóságnak.

Tudomásomra jutott, hogy az Udinében tartózkodó Caffaró czég megbizottja az ország déli megyéiben, kü- kőnösen ősszel embereket toboroz Délamerikába, főleg pedig Argentiniába leendő kivándorlásra.

Miután ez irányban szerzett információim szerint a kivándorlók részére ott az aratási és takarási munká- kon kívül egyéb munka nem kínálkozik, felhívom, szí- veskedjék hatósága területén a lakosságot a legkiterjed- tebb módon és több ízben figyelmeztetni, hogy a csábi- tásoknak ne adjon hitelt és a legszigorubb óvintézké- déseket megtenni, hogy jelzett vagy esetleg más czég megbizottja kivándorlásra való csábitása megghusittassék.

Eljárása eredményéről annak idején sziveskedjék jelentést tenni.

Budapest, 1906. évi február hó 15-én,

A miniszter meghagyásából

Szabó László,

miniszteri tanácsos.

TELEFON 308.

MELOCCO PÉTER

TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdumegye részére: **LUKÁCS VILMOSNÁL, Hatvan-utca 5.**

Márványmozaiklap.
Műkő- és Czeméntárugyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **kar- mantyus** és **csömöszölt** Cze- mentcsövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron a JOHN-féle kéménytoldó,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.